

До
Президента на Република България
Правителството на Република България
Народните представители от 47-ото
Народно събрание
Българските членове на Европейския парламент

Декларация за климатична справедливост

Климатичните промени са една от най-сериозните заплахи пред човечеството днес. У нас те вече водят до по-силни и по-чести бури, поройни дъждове и наводнения, продължителни засушавания, горещи вълни и други природни бедствия, които ще продължат да се задълбочават в бъдеще. Тези събития са пряка заплаха за екосистемите и се отразяват негативно в най-голяма степен върху бедните и уязвими хора.

Адресирането на климатичната криза изисква спешни мерки за намаляване на емисиите на парникови газове на страната, които предполагат мащабни икономически промени. Това неизменно ще засегне пряко заетите във въгледобивната индустрия и местните общности, но и останалата част от обществото, особено нискодоходните групи в България, мнозинството от които са жени, възрастни хора и роми.

Не може да позволим цената на необходимите мерки да бъде поета от общностите, които в най-голяма степен са засегнати от бедност и социално изключване и следователно изложени на допълнителен риск от последиците на климатичната криза. България е най-бедната страна в Европейския съюз и е същевременно рекордьор по неравенства. Разликата между доходите на най-бедните и най-богатите 10 процента е над 15 пъти. В същото време една трета от българите не могат да си позволят да отопляват адекватно дома си през зимата, а всяко четвърто дете няма втори чифт обувки.

За да не бъде Европейският зелен пакт просто още един болезнен „преход“, той трябва да постави основите не само на едно по-екологично, но и по-солидарно и по-справедливо общество. Тежестта на този преход не трябва да пада върху вече ощетените части на обществото. Мерките за намаляване на въглеродните емисии трябва да бъдат разширени до всички останали силно замърсяващи сектори, а тяхната цена да бъде поета от главните отговорници – корпорациите и техните собственици – а не от работниците и общностите, които и сега понасят бремето на ниските доходи и обществените неравенства.

За да спрем климатичната катастрофа и адресираме нуждите на засегнатите общности, ние, долуподписаните, настояваме за следното:

1. Прозрачност

- Настояваме правителството да положи по-големи усилия да комуникира към обществото екзистенциалната криза, свързана с климатичните промени, като се основе на най-актуалната и надеждна научна информация по въпроса – докладите на Междуправителствената експертна група по климатичните промени към ООН. Настояваме правителството да запознае обществото с ролята на България, от една страна, в задълбочаването ѝ, от друга, в подпомагането на решенията за смекчаване на климатичната криза.
- Настояваме правителството да комуникира ясно към обществото всички задължения по отношение на европейския зелен преход, които са поети и се поемат, и свързаните с тях ангажименти. Нужна е прозрачност относно това дали одобряваните планове и стратегии в енергетиката и други сектори отговарят на задълженията, които страната има по отношение на намаляването на емисиите.
- Настояваме правителството да осигурява достъп до техническите данни и експертна информация, които получава във връзка с трансформирането на въглищните региони, както и публичност на текущото планиране, например по отношение на регионалните планове за справедлив преход.

2. Външна политика за справедлив преход

Настояваме за поемане на сериозен национален ангажимент за смекчаване на климатичната криза. Настояваме България да защитава принципите на справедлив преход на международно ниво за възможно най-бърз изход от изкопаемите горива, който не прехвърля тежестта за смекчаване на кризата върху по-бедните държави, като съответно изисква богатите държави да правят още повече.

3. Демократично участие – нищо за нас без нас

Настояваме климатичните политики – включително тези за енергийна трансформация, да бъдат развивани и изпълнявани с активното участие на местните общности, синдикатите и неправителствените организации. Трябва да се чува и зачита гласът на хората и общностите, в чието име се правят тези политики.

4. План за хората и за природата

Настояваме българската държава да изготви план за енергиен преход, който да включва:

- Изготвяне на различни сценарии за енергиен преход до края на 2022 г., показващи техническите възможности за заместване на енергийните мощности, които използват изкопаеми горива. Всеки сценарий трябва да включва график за заместването на енергийните мощности с нови чисти енергийни източници и да предлага различна възможност за обезпечаването на енергийната сигурност в съответствие с екологичните изисквания и целите за декарбонизация.

- Сценариите трябва да включват: анализ на отражението на предлаганите мерки върху цената на енергията; анализ на цената на изпълнение и конкретен модел на финансиране; анализ на рисковете за местните общности и природата за местата, където се планира изграждане на нови мощности; анализ на уязвимостта на мощностите от климатични бедствия и климатичните промени; анализ на произхода на материалите, добивани за производството на мощностите. Снабдяване с подробна и обективна информация относно технологиите на улавяне на въглерод, геотермалната енергия, зеления водород и биомасата или организиране и планиране на независими изследвания.
- Мобилизиране на необходимото публично финансиране за зеления преход в България, включително чрез връщане на прогресивната данъчна система и въвеждане на корпоративен данък „замърсяване“. Данъчните кредити, облекчения и субсидии за щадящи природата производства следва да се превръщат в акции, които носят дивиденди на обществото.

5. Справедлив енергиен преход

- Възможност за ранно пенсиониране за сегашните работници в мините и централите по критерии, свързани с възрастта и/или трудовия стаж, и изплащане на компенсации от националния бюджет.
- Ясни планове с ефективни мерки за осигуряване на дългосрочна алтернативна заетост и гарантирани от държавата достойни заплащане и труд за работниците от засегнатите региони и икономически дейности. Създаване на държавно предприятие за високотехнологични стоки (като технологии за зелена енергия), което да абсорбира безработицата и да осигури 1) от една страна, достойни заплащане и условия на труд на бившите миньори, и 2) да балансира процеса на концентриране на енергетиката в частни ръце, което затварянето на мините ще усилва. Дейностите на държавното предприятие да бъдат ограничени до такива, които имат обществена полза и щадят в най-голяма степен природата и климата и да подлежат на демократичен контрол.
- Предвиждане на достатъчно средства за адекватно обезщетение на собствениците на недвижими имоти и на земеделците в предвидените за усвояване от мините села Бели бряг и Трояново, които от години живеят като обречени села, но за които дори не е съгласувана крайна дата за преселване, нито адекватен план за това или за достойни компенсации.
- Въвеждане на спешни политики за елиминиране на енергийната бедност. Политиките трябва да включват: приемане на приобщаваща дефиниция и мерки срещу енергийната бедност, включително разглеждаща хората в риск да попаднат в нея; забрана за прекъсване на тока при неплатени сметки; възможности за разсрочено плащане; безплатен минимум на електроенергия в размер на 300 квтч за уязвимите домакинства и домакинствата в риск и прогресивно ценообразуване; програми за диференцирана

подкрепа за повишаване енергийната ефективност на жилището, включително с екологични изолации и подмяна на отоплението към чисти енергийни източници; осигуряване на по-евтина енергия чрез централно отопление и охлаждане.

- Демократизация на производството и разпределението на електроенергия чрез въвеждане на регулаторна рамка за производители-потребители на енергия от възобновяеми източници – индивидуално в домовете и бизнеса, но и като се сдружават в енергийни общности; намаляване на административната тежест върху физическите лица, които в момента са сходни на тези на производителите на енергия с цел печалба.
- Отказ от природен газ като преходно гориво и премахване на плана за изграждане на парогазови енергийни мощности в Маришкия басейн от Плана за възстановяване и изобщо от стратегиите за декарбонизация на страната.

6. Трансформация, в която никой не е изоставен

- Дефиниране и изпълнение на мерки за преодоляване на специфичната уязвимост на определени обществени групи – възрастни хора, жени, роми, самотни родители, необразовани, нетрудоспособни, бежанци. Елиминиране на разликата в заплащането между половете, повишаване на доходите на работещите във феминизираните професии (шивачен сектор, учители, медицински сестри, чистачки, санитарки, продавачки), намаляване на неравенствата в доходите и увеличаване на минималната пенсия с цел намаляване на социално-икономическите неравенства по пол.
- Радикално подобряване на жилищните условия на ромите, включително: забрана за принудително извеждане и разрушаване на жилища, които са единствен дом; масова инициатива за регулиране на нерегулирани имоти и квартали; инфраструктурни инвестиции в ромски квартали, включително в посока на енергийна ефективност и превенция на бедствия. Сериозни инвестиции в образование и квалификация в ромската общност, адекватни на пазара на труда, които да осигурят справедлив икономически преход за общността и да не се ограничават до нискоквалифицирани и нископлатени сектори. Инвестиции в изграждане на капацитет и самоорганизиране в ромската общност, които да осигурят активното участие на общността във всички процеси на вземане на решения и мониторинг на изпълнението.
- Работа в посока преодоляване на пропуските в защитата на бежанците, като се признае предизвиканата от климата миграция като правно основание за предоставяне на убежище. Засилване на усилията в посока успешно интегриране на бежанците в България.

7. Екологична и социална икономика и инфраструктура

- Развиване на евтин и удобен градски и междуградски транспорт, модернизиране и развиване на железопътния транспорт за сметка на автомобилните пътища и въздушния транспорт. Забрана на пътническите полети на кратки разстояния. Въвеждане на мерки за

намаляване на индивидуалните градски пътувания, като създаване на самодостатъчни квартали и ефективни ограничения за лични автомобили в зони с развит градски транспорт.

- Категорично противопоставяне на предложенията за заплащане на въглеродни емисии на сгради и лични превозни средства от нискодоходни домакинства. Конкретни мерки за намаляване на потреблението на енергия чрез въвеждане на екологични стандарти в производството и намаляване на ненужното/прекомерно производство, ограничение на луксозното потребление, забрана на програмираното остаряване на стоките и намаляване на работната седмица (без това да води до намаляване на заплащането), с което косвено може да бъде увеличена и заетостта.
- С оглед на ефективното намаляване на емисиите от парникови газове, въвеждане на ефективни ограничения на високо емисионни сектори като строителството и сградния сектор, химическата индустрия, индустриалното животновъдство.
- Въвеждане на регулации в банковия сектор, които да ограничават финансирането на замърсяващи индустрии.
- Прекъсване на модела на „горския феодализъм“, с който голяма част от българските гори се намират в ръцете на частни фирми, които използват обществените ресурси (гори, дивеч, сгради) за сметка на държавата. Въвеждане на ефективни мерки за ограничаване на незаконната сеч, обезлесяването и усвояването на диви пасища за развиване на строителна дейност или индустриално земеделие. Насърчаване и субсидиране на екологични форми на земеделие, които запазват свойствата на почвата за поглъщане на въглероден диоксид.
- Създаване на механизми за финансово подпомагане на граждани за справяне със загуби и щети, настъпили вследствие на климатични бедствия, както и осигуряване на временен алтернативен подслон и издръжка до преодоляване на уязвимо положение.
- Тъй като икономическият растеж не може да бъде отделен от изчерпването на природните ресурси и генерирането на парникови газове, настояваме за внимателна оценка на приоритетите за бъдещо икономическо развитие на страната, която взема предвид това, че запазването на благосъстоянието на хората и природата трябва да стои пред запазването на печалбите.

Подписали:

Колектив „ЛевФем“

Колектив за обществени интервенции (КОИ)

Петъци за бъдеще България
Постоянна ромска конференция
Фондация за Общностно Развитие и Сътрудничество (ФОРС)
Български фонд за жените
Екологично сдружение „За Земята“
Колектив „Диверсия“
„Грийнпийс“ – България
Сдружение „Библиофем“

Стойо Тетевенски, активист
Павел Янчев, архитект, урбанист
Нели Константинова, активист, преподавател
Стефан Димитров, активист
Михаил Мишев, активист
Мария Иванчева, социолог и антрополог
Фатма Февзи, активист
Рада Еленкова, активистка
Зорница Миткова, комуникационен експерт
Петър Банков, политолог
Александър Филипков, студент
Елица Капушева, антрополог
Георги Христов, журналист
Мартина Карагьозова, активист
Камелия Добрева, студент
Габриела Петкова, активист
Радостина Славкова, активист
Мария Петрова, проектен координатор
Константин Георгиев, антрополог